

90-ліття смерті Лесі Українки

Портрет роботи сучасного графіка в Україні Михайла Андрійчука. Швір має назву "Стояла я і слухала весну..."

Стояла я і слухала весну,
Весна мені багато говорила,
Співала пісню дзвінку, голосну,
То знов таємно-тихо шепотіла.

Вона мені співала про любов,
Про молодощі, радощі, надії,
Вона мені переспівала знов
Те, що давно мені співали мрії.

90-ліття смерті Лесі Українки

Хто така Леся Українка?

Леся Українка (справжнє її ім'я Лариса Петрівна Косач Квітка) – українська письменниця.

Вона була письменницею забороненої, переслідуваної літератури національно поневоленої країни.

Леся Українка народилася в Україні у місті Звягелі на Волині 25-го лютого 1871 року.

Вона прожила лише 42 роки. Пізнала біль недуги, самотність чужини, і нероздільне кохання, а наприкінці життя – грошові нестатки. Але mimo всього цього, вона сміялася, перемагала біль, і писала свої твори.

Леся Українка писала багато. Її твори вміщуються в 12 томах. Хоч вона написала 20 п'єс, жодної із своїх п'єс вона не побачила на сцені. Її вірші забороняла цензура і переважно вони були друковані за межами рідного краю. Тепер вони стали частиною народної душі.

Поруч Шевченка і Франка, Леся Українка належить до трійці найвизначніших поетів України.

До чого стреміла Леся Українка?

Леся Українка змагалася до висот.

Прикмети як любов до Бога і ближнього, любов до свого народу, своєї країни, любов волі, добра, правди, краси, знання, бути працьовитим, чесним, мати силу волі – все це ми кличемо змаганням до висот. Ці прикмети також висловлені у сумівських законах і в особовістях сумівця.

Леся Українка змагала до висот у своєму особистому житті і до таких висот закликала увесь український нарід у своїх творах.

Що вона осягла своєю сильною волею?

Ще молодою дівчиною показала нам свою сильну волю. Хоча цілими днями, тижнями, і навіть місяцями, Леся лежала у ліжку ніхто від неї не чув нарікань і вона завжди запевняла, що її нічого не болить. Вона навіть мала силу потішати

інших, не зважаючи на часто дуже болячі операції. І все ж таки вона не спиняла свою працю для України.

Завдяки цій великій волі і впертій праці не тільки здобула Леся глибоке знання рідного, але також опанувала чужі мови: англійську, французьку, німецьку, італійську, грецьку, латинську, московську, і болгарську.

Хоч вона не могла ходити до школи, вона здобула широку освіту, студіюючи всесвітню історію, історію культури, філософії й визначну європейську літературу.

Своєю сильною волею написала найкращий свій твір - "Лісову Пісню" (яку перекладач її творів, П. Конді, порівняв із Шекспіровою драмою "Сон літньої ночі") впродовж чотирьох днів.

До яких висот закликають твори Лесі Українки?

До і таких самих висот Леся Українка закликала свій нарід. Вона хотіла, щоби він вірив у власні сили. Леся старалася його пробудити до боротьби за честь, славу й волю України.

В поемі "Роберт Брюс", на прикладі шотландського героя Роберта Брюса, якого повстання тільки за сьомим разом вдалося, Леся показує, що сильна воля таки кінчиться перемогою.

Ми повинні брати Лесю Українку за прикладом і змагалася до висот. Ніколи не бути байдужим, а прагнути усе за знанням, лицарськими прикметами, пізнавати чуже, але любити і сильно триматися свого рідного. Силою волі можна перемогти усі злидні у своєму житті, і тим способом допомогти Україні – може не зброєю, але словом, розумом і чином.

Що означає “Contra Spem Spero”, цьогорічне гасло?

Переклад з латинської мови: Без надії сподіваюсь

Цьогорічне гасло взяте з вірша Лесі Українки *Contra spem spero*, який вона написала у 1890-ому році, коли мала 19 років.

У цій поезії Леся Українка пише, що вона не піддається і далі буде боротися проти хвороби, бо вона має бажання жити і ще багато зробити у своєму житті.

У своїх творах Леся Українка закликає перетворювати труднощі в перемогу, біль у радість, неможливе у можливе.

Яке є головним завданням українського письменника?

Коли Леся Українка писала свої твори, вона вірила, що головне завдання поета – служити своєму народові, і що поезія мусить бути її зброєю, а не гострий меч у битві.

Таким чином Леся Українка уважала, що своєю творчістю вона бере участь у суспільно-громадському житті і в боротьбі за самостійну державу.

Що Ти знаєш про родину Лесі Українки?

Батьки Лесі Українки були активними серед української інтелігенції. Вони не годилися із московським знушення селянами в Україні та московською політикою відносно України та її культури .

Батько Лесі - Петро Антонович Косач, як студент в Петербурзькому університеті, брав участь в заворушеннях за що був покараний. Він не раз помагав скривдненим українцям проти московської бюрократії. Він мав за друга майстра української музики і співу Миколу Лисенка.

Мама Лесі була сестра Драгоманева і називалася Ольга . Вона була письменницею, і писала під псевдом Олена Пчілка. За нею не раз слідила царська поліція. Мама допомогла Лесі в перших поетичних кроках.

Косачі мали шестеро дітей: Михайло, Ляріса, Ольга, Оксана, Микола й Ізидора.

Тому, що московська влада знала що батько Лесі патріот, його перекидали з однієї місцевости на другу.

Зацікавлення Лесі Українки

Брат Лесі Михайло був нерозлучним із Лесею до 13-го року життя. Вони разом бавилися, разом читали, разом вчилися.

Маючи чотири роки вона вже читала, маючи п'ять років писала коротенькі листи до бабусі, а маючи шість років Леся навчилася вишивати. Вже тоді хотіла татові вишити сорочку.

Леся дуже любила читати казки, головнo казки Андерсена, які були перекладані на українську мову. Любила вона байки Леоніда Глібова. Рівно ж коли родина Лесі Українки поселилася в Луцьку то Леся захоплювалася легендами, які кружляли про Луцький замок.

Леся любила дуже українську народню пісню. Ця пісня стала її другом на чужині яка їй допомогла зносити хворобу.

Леся вже змалку цікавилася українською літературою, а декотрих письменників знала напам'ять, як ось з Енеїди знала багато частин напам'ять.

Леся Українка з мамою, Оленою Пчілкою
фото 1890-х років

Яке було її дитинство – з ким Леся дружила?

У Лесиних батьків був звичай жити дружньо з українськими селянами.

Косачі не цуралися, як інші тодішні, навіть українські, інтелігентні люди, звичайних, неосвічених селян, не відверталися від убогих, а помагали їм. І дітей своїх до цього привчали.

Леся і її сестри та брати гралися і приятелювали з сільськими дітьми, одягалися так, як селянські діти, співали з ними українських пісень.

З дітьми, які були заможні й ходили до міських шкіл, діти Косачів майже не зустрічалися. Причина була така, що ті діти тоді виховувалися московською або польською мовою, а українську мову вважали „мужичою”, селянською.

Лесина мати хотіла насамперед навчити дітей гарної рідної мови і народніх українських звичаїв, а вже опісля знайомити їх з мовами й культурою інших народів.

Весняні, купальські та обжинкові обряди, які бачила Леся коли виростала на Волині, між селянами, запали їй в душу на все життя.

II

Перші віршики Лесі

Коли Леся була ще дитиною російський уряд заарештував її тітку, рідну сестру її батька Олену Косач, яка студіювала тоді медицину.

Леся дуже її любила, бо вона була добра, енергійна й справедлива та любила Україну. За це й заслав її ворог на Сибір. Думаючи про свою тітку, Леся словами вірша "Надія" змалювала переживання тітки, маючи всього 9 років.

Так уже дитиною Леся відчула те, як Москва знущається над Україною і її народом, і з молодих літ усю свою любов віддала Батьківщині.

А коли Лесі було 13 літ її мати відважилася опублікувати перші її дитячі спроби "Конвалія" і "Сафо" у галицькому журналі "Зоря" в 1884-ому році. Ще кілька віршів Лесі помістила мати Лесі у львівському жіночому альманасі "Перший Вінок". Друкували її твори також у журналі "Дзвіночок".

Чому Твори друкували поза межами східної України?

Друкувати тоді українські твори було майже неможливо в Україні, бо московська влада забороняла й не признавала української мови. Тому Леся почала висилати свої твори до Львова, який, як Галичина й інші ще українські західні землі, належав

до австрійської держави, монархії. Там можна було видавати книжки й часописи українською мовою.

Тож письменник Іван Франко зацікавився Лесиними творами й почав її друкувати в газеті „Зоря”. Свої перші вірші Лариса Косач підписала „Леся Українка” і ця назва залишилася на все її життя і ще далі — до наших часів.

Леся – самоук

Леся Українка жодного дня не сиділа за шкільною лавкою, не відповідала біля дошки, не бігала з ровесниками шкільними коридорами.

Леся не покінчила жадних шкіл і взагалі вчилася систематично тільки до 14 років а після того це що їй сподобалося - а читала все, що їй попадало в руки. Вчителями її були її родина, книги і життя.

Музика в житті Лесі

Коли ж Леся закінчила 5 років життя, батьки купили для неї фортеп'яні і вона не тільки залюбки вчилася грати, а й пробувала складати музичні твори, себто компонувати.

В одному із листів Леся признається що часом здається їй “що з мене вийшов би далеко кращий музикант, ніж поет” але через хворобу мусіла покинути гру на фортеп'яні.

Коли Леся мала 11 літ, панство Косячі перебралися на проживання в село Колодяжне. У Колодяжному Леся з допомогою брата Михайла записала від різних людей дуже багато пісень. Два великі зшитки списала текстом пісень із вказівками, від кого й де записано. Перед текстом кожної пісні була наклеєна стрічка нотного паперу з нотами мелодії тієї пісні. Ці записи Леся передала на перегляд композиторові М. Лисенкові, а пізніше частину їх надруковано в збірнику народніх пісень, що їх упорядкував музикознавець, пізніший Лесин чоловік, Климент Квітка.

Небезпечна хвороба

На 12-му році життя Лесею почала боліти рука і лікарі ствердили, що це туберкульозний костюїд.

Треба було робити першу, дуже болючу операцію. Незабаром хвороба перекинулася на ногу, й Леся мусіла протягом трьох місяців лежати в ліжку, не рухаючись. Після того недуга ще погіршала й знову треба було їхати на операції,

цим разом аж до Варшави в Польщі. Відтак Леся мусіла їхати на купелі до Одеси, до Відня на лікування, згодом на Крим.

І так потяглися довгі роки страждань, постійних лікувань, операцій, виїздів до різних лікарень тощо. Леся терпіла великі муки, бож і тіло боліло їй і писати не могла. Але вона силою волі перемогала найбільший біль. Леся, серед болю сміючись, називала ту боротьбу „тридцятирічною війною”.

Хвороба примушувала Лесю мандрувати. Вже змалку вона їздила постійно на Крим, в Австрію, Відень, у Кавказ, Італію, і Єгипет на лікування.

Перша Збірка Поезій

У 1893 році в житті 22-річної Лесі сталася велика подія, яка започаткувала її велику славу. У Львові вийшла друком збірка її поезій під заголовком „На крилах пісень”. Збірка появилася у Львові, що був тоді в межах Австро-Угорщини, бо в Києві не можна було друкувати українських книжок: московські царі, забороняли.

Зустріч з Климентом Квіткою

Подорожуючи по Буковині, Леся Українка зустрілася з київським студентом Климентом Квіткою, що теж шукав у Карпатах місцевости, де б міг поправити своє здоров'я. Отож вони разом мандрували, відвідали по дорозі Кути, Косів, Яворів, Жабе і нарешті дісталися до Буркута. Тут Леся почала поправлятися.

Подружжя

Отож влітку 1907 року вона й вийшла за нього заміж. Климент Квітка закінчив правничі студії і був на праці при суді, але він волів займатися музикою і народньою творчістю, любив збирати й записувати пісні й мелодії. Тому, що Леся також любила пісні й музику, її чоловік помагав їй, особливо тоді, коли вона хворіла.

Квітка переписував її рукописи до друку, давав поради, старався про потрібні книжки й матеріали. А коли Леся мусіла їхати в чужі країни, головню до Єгипту, він теж їздив з нею.

Громадське Життя Лесі Українки

Якщо не брати до уваги період дитинства, то з решти тридцяти років життя вона рідко коли проживала на одному місці більше 8-10 місяців. Постійні розїзди і зміна мешкання не сприяли тісному знайомству з письменниками або активній участі у громадському житті.

Для більшості людей, котрі її зустрічали, вона була просто собі Ляриса Петрівна Косач а після одруження Квітка - особа що безперестанно мандрувала і нічим особливим себе не виказувала. Навіть в останні роки, коли вже були надруковані основні твори, Лярису Квітку в тому середовищі, де вона жила, мало знали як письменницю.

Московський уряд арештовує Лесю

Леся прожила в Києві в 1905-1906 роках, де вона почала організувати першу українську бібліотеку з читальнями на передмістях Києва, намагалася створити спілку українських письменників і написала для неї програму.

Але працю Лесі перервала московська поліція, яка навіть арештувала була її на деякий час у січні 1907 року. Коли ж її після деякого часу звільнено, Леся мусіла знову виїхати на Крим до Ялти, щоб лікуватися.

Останні місяці Лесі Українки

В червні 1913 року вона пережила протягом трьох місяців найгірше горе. Не тільки хвороба погіршилася й страшні болі мучили тіло, але були і матеріальні нестачі. Чоловік мусів позичати гроші у лихварів, і вони звернулися до його дому й домагалися звороту,

А 11-го липня 1913 року Климент Квітка написав Лесиній сестрі Ользі листа, що Леся вже не може навіть сидіти і вставати з ліжка та просив приїхати до неї, щоб доглянути її, бо він мусів йти до праці. Тоді мати Лесі, Олена Пчілка, покинула свою працю і разом з своєю найменшою дочкою Ізидорою, приїхали нею опікуватися.

Через кілька днів Лесю, за порадою лікарів, перевезено до сухої місцевості Сурамі, на Кавказі. Але коли надійшов світанок 1 серпня 1913 року, Леся померла на руках матері й свого чоловіка.

Тіло великої поетки привезено до Києва, де поховано Лесю на Байковому цвинтарі, поруч із батьком і братом Михайлом.

Похорон

2 серпня в київській газеті „Рада" з'явилося сумне повідомлення. В широкій, на всю сторінку чорній рамці писалось „1 серпня в Сурамі на Кавказі упокоїлась після тяжкої недуги Леся Українка (Лариса Петрівна Квітка), про що редакція Ради з жалем сповіщає українське громадянство". Такі оповістки газета вміщала щодня, аж до самого похорону, а також статті і вірші присвячені Лесі Українці.

На 8 серпня було призначено похорон. На похорон прибуло багато делегацій з різних міст та сіл України і навіть закордонної тоді Галичини.

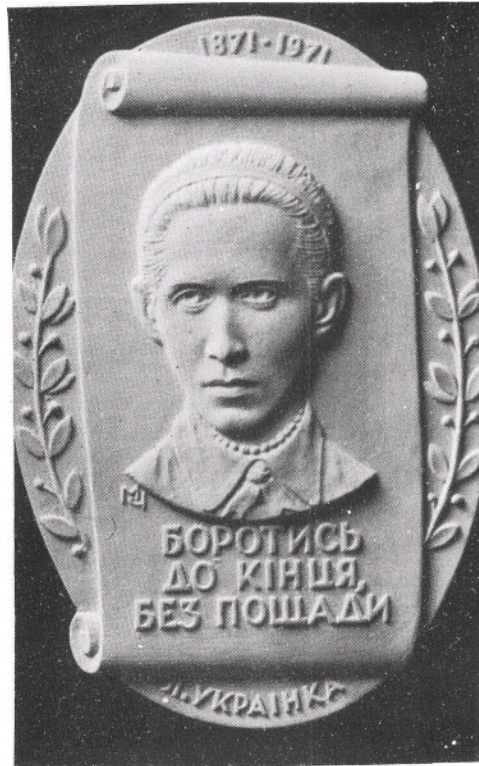
Поліція боялась, що цей похорон може обернутись у демонстрацію, як це було на похороні Миколи Лисенка. Тому поліція заборонила нести труну на руках, заборонила нести вінки, заборонила промови і будь які співи навіть „Вічну пам'ять", яку студенти хору почали співати, йдучи перед труною. Похід по бульвару теж було заборонено.

Після довгих переговорів врешті було дозволено похід по Маріїнсько-Благовіщенській вулиці і то лише тому що там жила мати померлої.

Але, незважаючи на ці заходи, на цвинтарі було повно народу і безліч поліції. На воротах старого Байкового кладовища процесію зустрів з хрестом у руках священник кладовища і повів жалібний похід до могили. Коли священник закінчив молитву, всі приступі почали співати „Вічну пам'ять". Вони співали не три рази

як потрібно, а безконечно довго, поки опускали в яму труну і насипали могилу і вкрили її вінками та квітами.

Тут уже поліція була безсилою. Вона тільки припинила промови.

Різьба Михайла Черешньовського

Яка є постійною темою творів Лесі Українки ?

Лесю найбільше приманював образ не гордого, лицаря-переможця, а того лицаря, що хоч уже подоланий, не лякається смерті, а гордо і завзято каже напасникові: „Убий — не здамся!”

В такому лицарі вона бачила увесь український нарід.

В тім і великість Лесі, що вона, хоч хвора тілом, була незвичайно сильна духом. Вона до кінця свого життя жила в ім'я цього гасла: „Не здамся!” і закликала рідний нарід до героїства та до праці й боротьби за визволення з неволі.

Кожний нарід у світу був би гордий, якби мав таку письменницю, як Лесю Українку.

Вислів любови до України в творах Лесі Українки.

Тому, що Лесі довелося часто покидати рідний край бо лікарі висилали її до теплого Криму, на Кавказ, в Італію і Єгипт, вона тужила за рідним краєм. Ця туга і любов до України виливається у її творах.

"Лісова Пісня"

У драмі "Лісова Пісня" звеличала Леся Українка природу Волині і близького Полісся згідно з віруваннями українського народу в ряді різних фантастичних постатей, які мають цю природу, її силу, чар і красу. У ній описує Водяника, Русалок, Лісовика, Мавку, Польову Русалку, і багато інших постатей.

У "Лісовій Пісні" Леся змалювала відношення людини до природи. Леся показує нам різницю між людьми (яких тягне до землі і її вигод) і природою (символ змагання до висот).

Твір переконує нас, що треба боротися за краще життя, що матеріальні заклики можуть лише пошкодити людині і її духовому житті.

"Бояриня"

Про цю драму в Україні колись заборонено говорити, ані не ставляти у театрах. Бо в „Боярині" Леся змалювала долю українки, яка хоч вийшла заміж за українця, козака, але він жив біля московського царя, в Московщині й мусіли вони мати московські звичаї. Вона так тужила за Україною що з туги померла. В драмі „Бояриня" Леся Українка змалювала Москву як вічного ворога волі та людей.

Інші драми

Починаючи з 1901 року, з-під пера Лесі виходять драми одна за одною: „Одержима", „Вавилонський полон", „Кассандра", „На руїнах", „Осіння казка", „В катакомбах", „На полі крови", „У пущі", „Лісова пісня", „Адвокат", „Мартіян", „Камінний господар", „Оргія" і одна з найкращих драм — „Бояриня".

Чому Леся писала про чужих країн?

Лесині земляки дивувалися чому Леся Українка писала про Грецію, про Рим, про Вавилон, про перші часи християнства. Вони думали, що це було далеке від правдивого життя, і не розуміли що вона хотіла способом чужої тематики щось їх навчити. Українці воліли читати твори інших письменників.

Через цензуру Леся не могла писати про страшну неволю українського народу під Москвою. Тому вона користувалася темами з чужого життя, щоб так висловити свої думки й погляди. Московська цензура справді думала, що Леся пише про єгиптян чи греків, і дозволяла це друкувати.

Як писав Іван Франко про Лесю Українку?

Іван Франко назвав Лесю Українку єдиним “мужчиною” серед поетів соборної України бо ще від часів Тараса Шевченка в Україні не чули таких великих, сміливих слів, якими ця слабосила, хворовита дівчина картала покірливість і байдужість українців, закликаючи їх до мужности й боротьби.

Як колись Шевченко, Леся Українка відчувала ту страшну неволю свого народу, що її принесла йому Москва. Їй хотілося, щоб український нарід був щасливий, вільний, заможний, щоб в Україні були школи, лунали українські пісні й українська мова, одним словом, щоб її батьківщина жила таким життям, як вільні й багаті держави.

Чи Леся Українка була пророком?

Доктор Дмитро Донцов, у своїй розвідці “Туга за героїчним” писав що Леся відчувала, що буде зміна і закликала всіх до жертви. Лесині земляки не розуміли її.

Дмитро Донцов пише, що вона почувалася чужою серед земляків – де вони бачили золоте жито і блакитне небо, вона ніби бачила війну, смерть і трупи. Українці не зрозуміли чому вона проповідала кров, смерть і руїну, і кликала до боротьби. Ніхто не зміг передбачити Першу Світову Війну і Визвольні Змагання, але це передбачення дало їй поезіям трагічного змісту. Вона розуміла, що шлях до визволення є політий кровю, а не сльозами. Вона чекала месників, які б перебрали цю ціль.

Дмитро Донцов писав, що проблемою було що Леся своїм хистом на цілу голову перевищала майже всіх сучасних їй поетів.

Леся Українка

(Ці питання, які тут нижче подані, були приготовлені лише допомогти Вам підробити цьогорічні річниці.)

1. Хто була Леся Українка?
2. Яке було справжнє ім'я Лесі Українки?
3. Де і коли вона народилася?
4. Що означають слова “змагатись до висот”?
5. Леся Українка знала українську і російську мову. Які ще мови знала Леся?
6. Найкращий її твір називається _____.
7. До яких висот закликають твори Лесі Українки –
А. український нарід
Б. українців і сумівців
8. Яке є цьогорічне гасло і що воно означає?
9. Леся вірила, що головним завданням поета є

10. Як називалися батько і мама Лесі?
11. Що ти знаєш про Лесину маму?
12. Малою дитиною, чим Леся цікавилась?
13. Чому Леся, її сестри і брати приятелювали з сільськими дітьми а не з тими, які ходили до міських шкіл?
14. Перший вірш Лесі Українки _____, написано коли вона мала _____ років, був написаний для кого і чому?
15. Чому твори були вислані до Львова і там друковані?
16. Як Леся набрала свою науку? Чи ішла до формальної школи?
17. Яку недугу мала Леся? Як вона цю недугу назвала?

-
18. До яких держав їхала Леся Українка лікуватися?
 19. Як називалася Лесина перша збірка поезій?
 20. Коли Леся Українка померла? Скільки було її років?
 21. Про що писала Леся у творі „Лісова Пісня”?
 22. Розкажи тему твору „Бояриня”.

Леся Українка

(Ці питання, які тут нижче подані, були приготовлені лише допомогти Вам підробити цьогорічні річниці.)

1. Хто була Леся Українка?
2. Яке було справжнє ім'я Лесі Українки?
3. Де і коли вона народилася?
4. Що означають слова “змагатись до висот”?
5. Леся Українка знала українську і російську мову. Які ще мови знала Леся?
6. Найкращий її твір називається _____.
7. До яких висот закликають твори Лесі Українки –
А. український нарід
Б. українців і сумівців
8. Яке є цьогорічне гасло і що воно означає?
9. Леся вірила, що головним завданням поета є

10. Як називалися батько і мама Лесі?
11. Що ти знаєш про Лесину маму?
12. Малою дитиною, чим Леся цікавилась?
13. Чому Леся, її сестри і брати приятелювали з сільськими дітьми а не з тими, які ходили до міських шкіл?
14. Перший вірш Лесі Українки _____, написано коли вона мала _____ років, був написаний для кого і чому?
15. Лесина мама опублікувала Лесині вірші (Леся ще була дитиною), у яких журналах? (Назви 2).
16. Чому твори були вислані до Львова і там друковані?
17. Як Леся набрала свою науку? Чи ішла до формальної школи?

-
18. Яку недугу мала Леся? Як вона цю недугу назвала?
 19. До яких держав їхала Леся Українка лікуватися?
 20. Як називалася Лесина перша збірка поезій?
 21. Чого московський уряд арештував Лесю?
 22. Коли Леся Українка померла? Скільки було її років?
 23. Яка є постійна тема її творів?
 24. Про що писала Леся у творі „Лісова Пісня”?
 25. Розкажи тему твору „Бояриня”.
 26. Назви ще 3 драми які вона написала.
 27. Чому Леся Українка писала про Грецію, про Рим, про чужу тематику?
 28. Як писав Іван Франко про Лесю Українку?